

Natuur Nabij IVN Eemland

juni 2024

Vogelwaarnemer Marc van Houten uit Baarn inventariseert al 25 jaar vogels in de natuurgebieden van Natuurmonumenten langs de Eem. Zie verslag op pagina's 5-8. Foto Piet van Dijk

Agenda

- **Zaterdag 1 juni, vogeltelling** op de Westdijk in Bunschoten-Spakenburg, bij het elektrische gemaal, 09.00-10.00 uur. Zie pagina 3,4.
- **Zaterdag 1 juni, open dag Dagbeleving Willemshoeve** van Herenboeren Soest, Jachthuislaan 19a, Soest, 12.00-15.00 uur, zie artikel op pagina 10.
- **Maandag 3 juni, avond over Heuvelrugtuinen**, schaapskooi van boerderij De Stoethoeve, Birkstraat 131. Aanmelden via www.soesterenergie.nl/groen/. Zie artikel op pag. 9
- **Zaterdag 8 juni, wandeling op De Paltz** voor mensen met visuele beperking, 14.00 uur. Aanmelden: hhuizinga@wwf.nl 06-11010494
- **Zaterdag 15 juni, open dag op de kwekerij** Paleis Soestdijk aan de Amsterdamsestraatweg, hoek Praamgracht, 11.00-16.00 uur, gratis entree. Ook za 6 juli, za 13 juli, zo 21 juli, za 27 juli, za 3 aug, za 10 aug, zo 18 aug, za 24 aug, za 31 aug, za 7 sept, za 15 sepr, za 12 okt.
- **Zaterdag 15 juni, open tuinendag** Groei & Bloei, 11.00-16.00 uur, 2 euro voor niet-leden. Het startadres is nog niet bekend. Zodra dat bekend is, staat dit op www.soest.groei.nl
- **Zondag 16 juni, wandeling IVN Amersfoort** door gebied Melksteeg Soest, 14.00-16.00 uur. Start bij Siliciumweg, Amersfoort, bij Harley Davidson Saloon. Aanmelden niet nodig.
- **Zaterdag 22 juni**, diploma-uitreiking cursisten NGO, Maartensdijk, voor genodigden.
- **Zondag 14 juli, open imkerijdag** op kinderboerderij, Vedelaarpad 53, Soest, 13-16u.
- **Woensdag 17 juli, midzomernachtopening** kwekerij tegenover Paleis Soestdijk, hoek Praamgracht/Amsterdamsestraatweg, 19-22 uur.
- **Zaterdag 26 oktober, Nacht van de Nacht** in Lage Vuursche, 19 en 21 uur, [opgeven](#) kan al.

Eerste waarneming viooltjeswants in Eemland

Pascal Losekoot

- Bij de open dag van de Boomgaard van Paleis Soestdijk op 19 mei vond ik deze wants. Door het uiterlijk dacht ik dat het een graafwants was, maar eentje die ik niet kon plaatsen.
- Thuisgekomen blijkt het om een aan de graafwantsen verwante familie te gaan: de Viooltjeswantsen (Thyreocoridae). Binnen Europa komen er maar twee soorten voor, en in Nederland maar eentje: deze, de Viooltjeswants - *Thyreocoris scarabaeoides*! Gelijk de hele familie compleet dus!

Viooltjeswants. Foto Pascal Losekoot

Volgens waarneming.nl:

- Vrij zeldzame soort die verspreid op de binnenlandse zandgronden en in de duinen voorkomt. Leeft op zandige bodem aan de wortels van viooltjes, vooral akkerviooltje. In de paringstijd en bij warm weer zijn ze ook op de planten te vinden.

(<https://waarneming.nl/species/25368/>)

- Het aantal waarnemingen in de provincie Utrecht is zeer beperkt (volgens waarneming.nl: vijf waarnemingen), en dit is de eerste waarneming voor het Eemland. Best bijzonder dus. Een mooie soort op een passende plek, waar zeker de nodige (akker)viooltjes staan!

Westdijk: in totaal al 163 soorten vogels gezien!

Hayo Nijenhuis

- Waarnemingen rondom de plasjes van Vitens aan de Westdijk in Bunschoten op zaterdag 4 mei 2024 van 09.00 uur tot 10.00 uur. **De eerstvolgende is op zaterdag 1 juni op dezelfde tijd.**
- Sinds de start op 7 juli 2001 van deze ononderbroken maandelijkse tellingen, was dit de 275e keer. Het was op de dijk half bewolkt, weinig wind, kracht 1-2, geen neerslag, temperatuur ongeveer 13°C, opkomst 20 personen. Deze maand in totaal 39(!)* soorten geteld.

Kneu. Foto Alexander van Twillert

- Het totaal aantal waargenomen soorten vanaf 2001 is nu 163 en in dit jaar 2024 zijn 45 soorten gezien en/of gehoord.
- Deze maand zijn waargenomen: aalscholver 5, bergeend 1, blauwborst 2, blauwe reiger 1, bruine kiekendief 2, buizerd 3, cetti's zanger 1, ekster 3, fuut 3, gierzwaluw 3, grauwe gans 25, **grote zilverreiger** 1, grutto 5, holenduif 5, houtduif 2, huismus 1, kievit 1, kleine karekiet 1, kleine mantelmeeuw 2, kluut 6, **kneu** 1, knobbelzwaan 3, **koekoek** 1, kokmeeuw 1, krakeend 6, kuifeend 3, meerkoet 2, oeverloper 1, rietgors 4, rietzanger 2, slobeend 4, snor 2, spreeuw 13, tureluur 2, visdief 4, waterhoen 3, wilde eend 5, witte kwikstraat 2, zwarte kraai 3.
- Alexander van Twillert heeft de telling geleid, omdat ondergetekende niet aanwezig kon zijn.

Opvallend is dat er 2 snorren zijn geteld, deze soort heeft, voor zover mij bekend, nog niet eerder gebroed op deze locatie. Mooi ook om te zien dat er weer zomersoorten zijn gezien zoals de visdiefje en de kleine karekiet.

● **Zaterdag 1 juni is er weer de maandelijkse telling** van de vogels in en om het waterwingebied van Vitens. Je bent van harte welkom om mee te doen. Deze tellingen worden mede opgezet voor beginnende vogelaars. Dus als je vogels leuk vindt: doe mee! Deze tellingen zijn open voor iedere belangstellende, dus neem je partner, vriend, buurman, kind enz. mee. De sfeer is altijd gezellig en gemoedelijk.

Hayo Nijenhuis
coördinator IVN Natuurwerkgroep Bunschoten
tel. 0619499979

* Het *aantal* van 39 soorten is fantastisch! Bedenk: er wordt geteld op één plek gedurende slechts 1 uur!

Koekoek. Foto Alexander van Twillert

Grote zilverreiger. Foto Wim Smeets

Een ochtend op stap met vogelkenner Marc van Houten

Tekst en foto's Piet van Dijk

● Marc van Houten uit Baarn inventariseert al 25 jaar vogels in natuurgebieden langs de Eem. Het betreft hier de vijf binnendijkse en buitendijkse natuureservaten in eigendom van Natuurmonumenten langs de Eem: De Helling (13 ha), Uiterdijken (27 ha), Zwarte Noord (16 ha), Bruggematen (8,5 ha) en Wolkenberg (14 ha). Deze gebieden monitort hij vanaf 1999 op dezelfde gestandaardiseerde wijze.

● Tijd om eens met hem op pad te gaan. Hoe doet hij de inventarisaties, hoe telt hij en hoe ziet hij al die vogels zitten in het gras die je als fietser nauwelijks opmerkt? **Het antwoord is: goed kijken, observeren, gedrag herkennen.** „Ik heb leren kijken van anderen”, vertelt hij. Marc inventariseert tussen begin april en half juni te voet de gebieden in vijf bezoekreundes (met mintens tien dagen tussen elke ronde) waarbij hij nauwkeurige informatie optekent over de aantallen, de verspreiding en de dichtheid van de territoria van (weide)vogels. In totaal loopt hij zo'n 30 uur te inventariseren.

● Meestal doet Marc, die overigens al van jongs af aan in de Eempolder naar vogels kijkt, zijn veldbezoeken in de ochtenduren, te voet. Ongunstige weersomstandigheden zoals wind en warm weer middag op de dag vermijdt hij. Gewapend met verrekijker en telescoop inventariseert hij zoveel mogelijk vanaf wegen, dijken en kaden. Systematisch zoekt hij alle percelen, sloten en plassen af op de aanwezigheid van vogels. „Soms maak ik een insteek als een deel van het gebied te ver ligt om goed te bekijken”, zegt hij.

Marc van Houten in zijn element: in de vroege ochtend vogels observeren langs de Eem. Foto's Piet van Dijk

- Op een zaterdagochtend begin mei spreek ik om zes uur af aan de Stammeweg in Eemnes, vlakbij de gebieden De Uiterdijken en De Helling. De zon is al op, een ochtendnevel hangt nog boven de velden, het is nog fris. Als we de dijk oplopen langs de Eem zien en horen we de eerste vogels al. In zijn hand heeft Marc een veldkaart (een A4 op een plankje) waarop hij met potlood aantekeningen maakt over wat hij vindt. Thuis verwerkt hij dat dan nauwgezet in de computer, om dan in het najaar een eindverslag te kunnen maken, al 25 jaar dus. Puur hobbywerk, want Marc heeft gewoon aan baan als leidinggevende van een technische afdeling bij Voestalpine in Bunschoten (nog bekend als Polynorm, de oude naam) en een gezin.
- De rust van de Eem en de afwezigheid van verkeer zijn een weldaad. Kieviten scheren al over de graslanden links van ons. Twee grutto's zitten elkaar achterna, duidelijk mannetjes die niet van elkaars aanwezigheid gediend zijn. „Als je je verrekijker nou eens richt op de toren van Eemnes”, zegt Marc, „en dan trek je die langzaam omlaag en kijken wat je dan ziet.”

In het drassige land van De Uiterdijken vinden weidevogels hun voedsel. Wie goed kijkt ziet meer vogels dan zo op het oog.

- Zelf had hij met het blote oog al wat gespot, maar als ik goed kijk, zie ik het kopje van een grutto net boven het gras uitsteken. Een vrouwtje waarschijnlijk op haar nest. Even later zien we pullen, een prachtig gezicht.
- Marc let nauwkeurig op het balts- en alarmgedrag van vogels. Al snel heeft hij door of er een paartje aanwezig is dat broedt. Door een tijdje te

kijken wat ze doen, en te onderzoeken of er nog meer paartjes in de buurt zijn, voorkomt hij dubbel telling. Heeft hij met zijn verrekijker wat gezien, dan stelt hij even later de telescoop in. Dat levert per definitie prachtige, heldere en scherpe beelden in. Een hoogtepunt deze ochtend is de gele kwikstaart. „Zie toch eens hoe mooi die knalgele borst”, zegt Marc.

De geweldige rust rond de Eem in de vroege ochtend.

● In zijn verslagen verwerkt Marc ook weersomstandigheden tijdens zijn inventarisaties en geeft hij een korte beschrijving van de gebieden. Dit keer zal hij zeker vermelden dat er door de hevige regenval van de afgelopen tijd en het natte najaar veel water heeft gestaan in de weilanden. Voor sommige weidevogels geen straf. Vooral de grutto profiteert van natte plas-drasgebieden. „Daarin zoekt hij allerlei beestjes als voedsel, die hij met zijn lange snavel zoekt”, vertelt Marc. „De grutto kan zelfs de twee delen van zijn snavel een stukje omdraaien, om zo het voedsel beter te kunnen pakken. De Kievit is meer een oogjager, die moet kunnen zien wat hij vangt.” Even verderop zie ik iets bruins bewegen. Een paar hazen schieten door het weiland. Als we teruglopen naar het sluisje van Eemnes schiet een visdiefje voorbij.

Een groepje kluten op een 'eilandje' in een brede sloot.

● De tijd vliegt voorbij als je geniet van de opkomende zon en de toenemende activiteiten van de vogels. De kleine karekiet laat zich horen in het riet. Scholeksters komen luidruchtig voorbij: *petie-petie-petie*. Binnen het uur noteer ik een scala aan vogels en als we aan het eind nog even naar De Wolkenberg rijden kan ik zelfs de holenduif en de bruine kiekendief, die broedt in het riet langs de Eem, zien. Een man heeft speciaal daar een klapstoeltje neergezet. „Die komt speciaal voor de bruine kiekendief.”

● Zo noteer ik binnen twee uur vogelen met Marc: grutto, tureluur, Kievit, scholekster (de Grote Vier van de weidevogels), grote gele kwikstaart, kluut, slobbeend, holenduif, rietzanger, kleine karekiet, rietgors, bergeend, knobbelzwaan, grauwe gans, Canadese gans, brandgans, huismus, kraai, wilde eend, krakeend, nijlgans, visdief, kleine mantelmeeuw, houtduif, ekster. Helaas geen kempaan dit keer. **Marc is kempaankenner, hij werkt aan een boek over de kempaan in de geweldige serie monografieën over vogels van Atlas Contact.** Druk bij Marc op de knop 'aan' en hij vertelt je alles over deze wonderbaarlijke weidevogel.

● Als het acht uur is, is Eemland wakker. Er rijden auto's, er lopen en fietsen mensen, de snelweg beweegt alweer en de vogels lijken alweer wat stiller. Na zo'n boeiende wandeling vol prachtige beelden, moet de vrije zaterdag nog beginnen! En dan is er koffie.

De Eem om half zeven in de ochtend in mei.

Ochtendzon in mei rond de Eem.

Maak van je tuin een stukje Utrechtse Heuvelrug

Jessica Doorn **ER IS NOG PLEK!!**

- De zomers worden steeds heter en droger. En tegelijkertijd hebben we vaker overlast van hevige buien die zorgen voor overstromingen.

Als je tuin slim is ingericht heb je minder last van droogte en houd je water beter vast. Ook geeft een groene tuin veel verkoeling tijdens hete dagen.

- Jij kunt onderdeel worden van het Nationaal Park. Door het aanleggen van een Heuvelrugtuin. Een Heuvelrugtuin is minstens 60 procent groen, er wordt gifvrij getuiniert, het biedt beschutting voor vogels en insecten en je vindt er planten die passen in de omgeving van het Nationaal Park.

- Daarnaast kun je ook aan de slag met een groen dak. **Wist je dat groene daken tot wel 10 procent isoleren?** En ze geven natuurlijk verkoeling in de

zomer. Ze nemen CO2 en fijnstof op uit de omgeving, zijn goed voor de bijen en de beestjes, en houden water vast bij hevige regenbuien. Als dat nog niet genoeg is: een groen dak verlengt de levensduur van je dakbedekking én je kan het combineren met zonnepanelen. Door de gezamenlijke inkoopactie kun je al een groen dak leggen vanaf € 30 per vierkante meter.

- Is jouw groene hart inmiddels sneller gaan kloppen en wil jij ook aan de slag met jouw Heuvelrugtuin? Mooi! We hebben namelijk heel veel leuke tips voor je tijdens **de avond vol inspiratie en actie op 3 juni vanaf 19.30 uur bij de Schaapskooi van Boerderij de Stoethoeve in Soest. Deelnemers krijgen een gratis heuvelrugplantje.**

- De avond wordt georganiseerd door Heuvelrugtuinen, Soester Energie, Energie Actief Soest, IVN Eemland, Vrienden van Soester Eng, Natuur en Milieufederatie Utrecht en gemeente Soest. **Aanmelden via www.soesterenergie.nl/groen/.**

AVOND VOL INSPIRATIE EN ACTIE

GROENE DAKEN & HEUVELRUGTUINEN IN SOEST(ERBERG)

MAANDAG 3 JUNI 2024

- ✓ Inloop om 19.15 uur, start om 19.30 uur
- ✓ Locatie: Schaapskooi Stoethoeve, Soest
- ✓ Advies & Inkoopactie Groene Daken + Subsidie
- ✓ Advies Heuvelrugtuinen en Planten
- ✓ Praktijkvoorbeelden Soest(erberg)

MELD JE AAN!

WWW.SOESTERENERGIE.NL/GROEN

Samenwerking van:
Soester Energie, Energie Actief Soest,
IVN Eemland, Vrienden van Soester Eng en gemeente Soest

Ontvang een gratis heuvelrug plantje!

laat het Nationaal Park groeien!

JOUW HEUVELRUG TUIN

Dagbeleving Willemshoeve opent deuren

Persbericht Herenboeren

● Op zaterdag 1 juni zijn belangstellenden van 12.00 tot 15.00 uur welkom op de Open Dag op Dagbeleving Willemshoeve, Jachthuislaan 19a in Soest (de burens van onze kwekerij op Landgoed Paleis Soestdijk, PvdD). Tijdens deze bijzondere gelegenheid openen elf Amaris-zorglocaties in de regio Gooi & Vechtstreek en Eemland hun deuren, zodat iedereen de kans krijgt om zelf te ervaren wat 'betekenisvol leven met dementie' betekent. Dagbeleving Willemshoeve laat zien hoe het hieraan een bijdrage levert.

De Willemshoeve. Foto Herenboeren Willemshoeve Soest-Baarn

● In de afgelopen maanden is er druk verbouwd in en om de Willemshoeve. De voormalige boerderij is omgetoverd in een woonhuis, met kantoren en een dagvoorziening in de voormalige Deel. In dit achterste gedeelte van het gebouw starten op maandag 17 juni de eerste groep mensen met dementie hun activiteiten. Ze kunnen bijvoorbeeld samen koken en eten, bewegen of op andere manieren hun dag uniek maken. Verder zijn er -

vooral in de zomer - buitenactiviteiten, zoals werken in de tuin, wandelen, fietsen of meewerken op het land van Herenboerderij Willemshoeve, die hier ook is gevestigd.

● Initiatiefnemer Jeroen Meeder: „Deze verbinding tussen de Dagbeleving en de Herenboerderij is zeer vernieuwend. Hoe mooi is het als mensen met dementie meehelpen en genieten van alle activiteiten op de Herenboerderij en zo onderdeel blijven van een levendige gemeenschap? De vrijwilligers van de Herenboerderij vinden het bijzonder om zo een steentje bij te dragen aan een meer dementie-inclusieve samenleving. Het gaat om samen leven met dementie.”

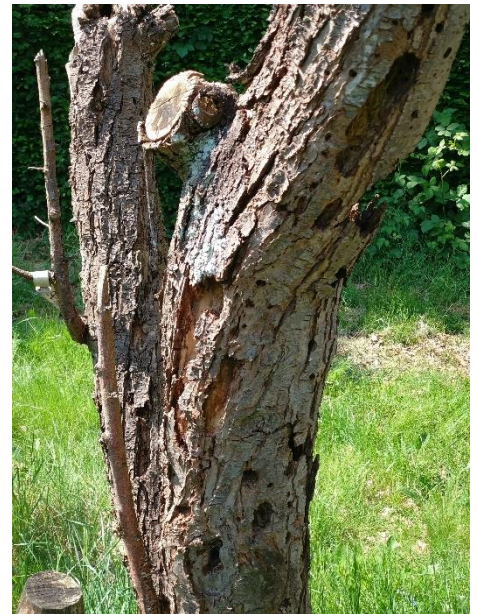
● Dagbeleving Willemshoeve wil voor mensen met dementie een plek zijn om zo veel mogelijk geluksmomenten te beleven en onderdeel te blijven van de samenleving. Vooral diegenen die zich oriënteren op een plek in deze Dagbeleving kunnen op deze Open Dag alle informatie vinden die zij nodig hebben. Er zijn namelijk nog plaatsen vrij.

● Wie per fiets komt, vindt altijd een parkeerplaats. Voor auto's is dat lastiger; parkeren op het erf is beperkt mogelijk.

Eerste kennismaking met de kwekerij & boomgaard

Ronald Emons, nieuw bestuurslid

● Bijgaand enkele door mij zaterdag 11 mei gemaakte foto's van de rondleiding onder bezielende introductie door Els en Paula. Het was schitterend zowel qua het weer als qua de toestand van de tuinen. Geen supergrote opkomst maar de groep was groot genoeg om de rondleiding zinvol en gezellig te maken. Wat mij betreft sprongen de wilde bloementuin, de oude wilg met de steenuilenkast en de door termieten en ander gedierte uitgewoonde dode boom eruit met natuurlijk het monumentale pand.

Steeds meer invasieve exoten, verrijking of bedreiging?

Piet van Dijk, gebaseerd op persbericht Platform Stop Invasieve Exoten

- Binnen de Europese Unie bestaat een **lijst met 88 soorten planten en dieren die als invasieve exoot** worden gezien. Ze zijn schadelijk voor de inheemse natuur. Invoeren en verkopen ervan is verboden. De lidstaten moeten de soorten beheersen of uitroeien.
- Daar komt binnenkort **een lijst van 31 soorten bij**, die de Europese Commissie (zeg maar het dagelijks bestuur) nog moet beoordelen. Vaak zijn het soorten die bedoeld zijn voor vijver, aquarium, tuin, terrarium of kooi. Maar bij verspreiding verdringen ze de bestaande natuur.

Sikahert. Foto Diertje van de Dag

- Er staan drie zoogdieren op de nominatie om aan de de Unielijst toegevoegd te worden: **het sikahert**, de **Amerikaanse nerts** en de **Canadese bever**. Wilfred Reinhold, voorzitter van het platform: „Het sikahert wordt sporadisch gezien, vooral in de Noord-Hollandse duinen. Ook de Amerikaanse nerts wordt nog af en toe gesignaleerd, hoewel de soort sinds dit jaar niet meer gefokt mag worden. De Canadese bever kan niet op Waarneming.nl gemeld worden, waarschijnlijk omdat hij nog niet in de natuur is gezien. Deze soort wordt wel gehouden, onder andere bij AquaZoo in Leeuwarden. Zodra deze soorten op de Unielijst komen wordt de verkoop verboden en geldt voor de reeds aanwezige exemplaren een uitsterfbeleid.”

- Ook worden er mogelijk drie vogelsoorten aan de Unielijst toegevoegd: de **monniksparkiet**, de **kuifmaina** en de **roodoor-buulbuul**. Van de monniksparkiet zijn er nu minstens twee populaties, bij Ouddorp en in Apeldoorn. De kuifmaina wordt sporadisch in de Nederlandse natuur gezien, en de roodoor-buulbuul zeer zelden.

Monniksparkiet, veel in Apeldoorn en ook enkele malen in Utrecht gespot. Foto Vogelbescherming

- Er zijn twee zoetwatervissen die mogelijk aan de Unielijst worden toegevoegd: de **Noord-Aziatische modderkruiper** en de **Aziatische modderkruiper**. De eerste soort wordt regelmatig waargenomen, de tweede niet. „Maar ongetwijfeld zijn er ook mensen die deze vissen houden. Als deze soorten in de natuur terechtkomen is dat zeer schadelijk, vanwege predatie, concurrentie, hybridisatie of het overbrengen van ziekten,” aldus Reinhold.

- Op de lijst staan drie rivierkreeften: de **Australische roodklauwkreeft**, de **Jabbie** (eveneens uit Australië) en de **Calicotrivierkreeft**, die uit Noord-Amerika komt. Alleen de laatste soort is in de Nederlandse natuur gezien. De drie nieuwe soorten worden door deskundigen beschouwd als een **zeer hoog risico**. Als deze soorten door de procedure komen, zal de Unielijst in totaal negen soorten exotische rivierkreeften tellen.

Calicotrivierkreeft, onder meer gevangen bij Amerongen. Foto Nature Today

- Er staan twee insecten op de lijst met mogelijke aanvullingen. De eerste is de **Aziatische reuzenhoornaar**, niet te verwarren met de Aziatische hoornaar, die al op de Unielijst staat. De tweede is een mier die nog geen officiële Nederlandse naam heeft, maar die op basis van zijn Engelse naam '**Aziatische naaldmier**' zou kunnen worden genoemd. Beide zijn gezien het feit dat ze niet op Waarneming.nl staan, waarschijnlijk nog niet in Nederland gesignaleerd.
- Ook staan er twee slakken op de lijst, een die de '**reuzenramshoornslak**' zou kunnen worden genoemd en de **Chinese moerasslak**. De eerste is tot nu toe alleen vorig jaar een aantal keren in Artis gesignaleerd. De Chinese moerasslak wordt sinds vorig jaar op diverse locaties aangetroffen, soms met wel honderd tegelijk.

- De Nieuw-Zeelandse landplatworm, die al sinds 2019 op de Unielijst staat, krijgt dit jaar mogelijk gezelschap van drie andere platwormen: de **hamerhoofdplatworm**, de **grote gevlekte landplatworm** en de **Nieuw-Guineese landplatworm**. Allemaal hebben ze de vervelende eigenschap dat ze heel veel regenwormen eten.

Hamerhoofdplatworm. Gevonden in Aagtdorp bij Schoorl. Foto Nature Today

Omdat regenwormen belangrijk zijn voor de bodemvruchtbaarheid en een belangrijke voedselbron vormen voor diverse inheemse dieren, zowel vogels als zoogdieren, kan dit een belangrijke impact hebben op de biodiversiteit.

- Ook staan er negen landplanten op de lijst: papiermoerbei, pampagras, vaderplant, watercrassula, planten die 'Kaapse klimop' en 'Australische acacia' zouden kunnen worden genoemd en tot slot de zogeheten Aziatische duizendknopen: de Japanse, de Sachalinse en de basterdduizendknoop.

Papiermoerbei. Foto Kenniscentrum Invasieve Exoten

- De verkoop van Aziatische duizendknopen (inclusief de bekende

Japanse) is in Nederland al sinds 2022 verboden, dankzij een motie van de Tweede Kamer. Ook voor watercrassula had de Kamer in 2020 een snel verkoopverbod geëist, maar dat weigerde de minister van Natuur. De 'Kaapse klimop' en 'Australische acacia' zijn hier nog nooit waargenomen, de papiermoerbei wordt sporadisch gezien, vaderplant en pampagras regelmatig, en de overige planten (heel) vaak.

- Tot slot wordt de Unielijst mogelijk uitgebreid met vier soorten die in de zee voorkomen, de 'Noord-Atlantische zeester', de blauwe zwemkrab (sporadische vondsten), de Amerikaanse strandschelp (wordt regelmatig gezien) en een plant die 'Japans zeegrass' zou kunnen heten (niet op waarneming.nl).

- Plaatsing op de Unielijst betekent dat de kans dat we ze in de toekomst gaan tegenkomen een stuk kleiner wordt. Alle lidstaten moeten namelijk de mogelijke invoerroutes, zoals de scheepvaart en de handel, opsporen en aanpakken.

Meer weten?

[Hier](#) vind je de Unielijst Invasieve Exoten.

De bekendste zijn reuzenberenklauw, reuzenbalsemien, grote waternavel, beverrat, muskusrat, wasbeer, wasbeerhond, nijlgans, huiskraai (bonte kraai), Amerikaanse stierkikker, Aziatische hoornaar, Chinese wolhandkrab, rode Amerikaanse rivierkreeft en Afghaanse duizendknoop.

- Gek genoeg staat de Japanse duizendknoop hier niet bij, evenals de Sachalinse duizendknoop en bastaardduizendknoop. Deze planten mag je niet kopen, verkopen of vervoeren. Dus ook geen wortels, stengels of zaden van de plant. Die staan dus **niet op de Unielijst** maar ze zijn WEL door Nederland aangewezen als schadelijk. Soms staan schadelijke planten niet op de Unielijst omdat 1. Er geen risicobeoordeling is gemaakt die voldoet aan de criteria of 2. Een meerderheid van de lidstaten is tegen opname van de soort.

‘Exoot is niet altijd bedreigend voor de biodiversiteit’

● Maar zijn die invasieve exoten, inclusief dus de Aziatische hoornaar waarvoor eerder in deze nieuwsbrief artikelen zijn verschenen, dan echt zo bedreigend voor de biodiversiteit? Recente artikelen in Trouw, NRC en Nature Today (een prachtige website met Nederlandse natuurnieuwtjes, vandaar de titel..... 😞) geven een genuanceerd beeld. Hieronder een samenvatting.

Trouw: ‘Aziatische hoornaar geen probleem’

- Onno Havermans schrijft: „Stop met de bestrijding van de Aziatische hoornaar, aldus deskundigen. Die wesp doet amper kwaad en zal toch blijven oprukken. De 2 tot 3 centimeter grote wesp jaagt op insecten en kiest voor soorten die eenvoudig beschikbaar zijn. Voor de inheemse biodiversiteit vormt de Aziatische hoornaar daardoor **geen bedreiging**.
- Ze is dat evenmin voor de volksgezondheid, schrijven Theo Zeegers en Rick Buesink van EIS-Kenniscentrum Insecten in een beleidsadvies aan de provincie Noord-Holland. Ze adviseren daarom geen miljoenen te investeren in bestrijding van deze relatief nieuwe bewoner van de lage landen. **Het is verstandiger om haar aanwezigheid te accepteren en ermee te leren leven.**
- Omdat het gaat om een wesp en dan ook nog een forse, is de komst van deze soort omgeven door angst. Zeegers en Buesink proberen die de kop in te drukken. De toename gaat nu weliswaar snel en de nesten kunnen uitdijen tot grote bollen, maar omdat ze vaak hoog in de bomen hangen zijn de risico's op steekincidenten veel kleiner dan bij de Europese hoornaar of de limonadewesp. Gevaar schuilt vooral in ondeskundige bestrijding of snoeien van hagen met nesten.
- Economische schade is er nauwelijks, alleen bij druiven maar die worden in Nederland niet veel geteeld. **En de bestuiving loopt geen enkel risico.** Ook de jacht op honingbijen, die een gemakkelijke prooi zijn, leidt niet tot sterfte onder volken.
- Ultra lichtgewicht zenders maken de opsporing van nesten steeds gemakkelijker. Toch zien de deskundigen weinig in het opvoeren van de bestrijding. Die kost dit jaar al twee miljoen euro en dat bedrag loopt op tot tientallen miljoenen, terwijl in andere landen is gebleken dat het toch niet lukt om de soort uit te roeien. EIS noemt dat het najagen van een luchtkasteel.”

De Aziatische hoornaar. Foto Getty Images

NRC: 'Natuur wordt een eenheidsworst'

● Aglaia Bouma, onderzoeker entomologie verbonden aan Naturalis en Jan Wieringa, biosystematisch onderzoeker bij Naturalis, schrijven in NRC:

● „Van de nieuwkomers komen sommige niet binnen zonder menselijk handelen. Dat zijn exoten. Vaak zijn dit soorten die op andere continenten of bijvoorbeeld aan de andere kant van de Alpen voorkwamen en nooit op een natuurlijke manier Nederland hadden bereikt. Vaste lupine (*Lupinus polyphyllus*) werd vanuit Noord-Amerika in de 19de eeuw naar Europa gehaald en is hier verwilderd. Ook de rododendroncicade (*Graphocephala fennahi*) is een exoot. Dit is meteen een soort die hier alleen maar kan overleven dankzij het voorkomen van een andere exoot, namelijk rododendrons.

● Er lijkt misschien weinig verschil te zitten tussen soorten die (vanzelf, pvd) vanuit elders in Europa naar Nederland komen en exoten, maar de tweede groep heeft zijn oorspronkelijke ecosysteem achtergelaten, inclusief natuurlijke vijanden, en heeft daardoor vaak meer concurrentiekracht. Het kan ook zo zijn dat de exoot moeite heeft hier te aarden of alleen voorkomt in een heel beperkte niche. Dat veroorzaakt echter nooit dreigende krantenkoppen.

Meer een eenheidsworst

● Je zou kunnen denken dat exoten eigenlijk wel goed zijn: er komt iets bij, dus de biodiversiteit neemt toe. Zolang de ene soort niet een andere verdringt, is dat op lokale schaal vaak ook zo. **Door dat verdringen van lokale soorten neemt op wereldschaal de biodiversiteit echter af.**

Als alle dieren en planten overal ter wereld werden uitgezet, kreeg je

overal lokaal meer soorten, maar werd het veel meer een eenheidsworst. In alle gematigde streken zouden bijvoorbeeld reeën en edelherten rondrennen, maar nergens ter wereld meer een kangoeroe.

● Een gedeelte van de exoten levert problemen op. Ze bedreigen de biodiversiteit door inheemse soorten te verdringen of zelfs te doen uitsterven. Sommige veroorzaken andere schade aan de natuur, de gezondheid van mensen en andere dieren of de economie. Een voorbeeld is **bezemkruiskruid**, dat aan het eind van de 19de eeuw per ongeluk is ingevoerd met wol vanuit Zuid-Afrika. Het heeft zich vooral de laatste vijftig jaar door grote delen van Europa

Bezems kruiskruid verdringt inheemse flora in de duingebieden.

weten te verspreiden. Momenteel is het een algemene soort in Nederland en dominant aanwezig in veel duingebieden. Daar verdringt het de inheemse flora. Dan wordt een soort dus als invasief beschouwd.

- Het probleem van veel problematische invasieven is dat je het probleem pas ziet als het een probleem is geworden, maar dan is het te laat. Soms kan je het echter zien aankomen. Zo weten we dat de Oost-Aziatische boktor (*Anoplophora chinensis*) ernstige schade aan bomen en struiken kan veroorzaken. Daarom zijn er allerlei maatregelen van kracht om import van deze soort te voorkomen. Omdat Europa intern open grenzen heeft, moet je dit gemeenschappelijk aanpakken.

- Wordt er toch eentje ontdekt, dan wordt er bestreden door rigoureuze vernietiging van aangetaste bomen. Van **Aziatische tijgermuggen (*Aedes albopictus*)** is bekend dat ze met enige regelmaat worden geïmporteerd met geluksbamboe en tweedehands autobanden. Deze vector van onder andere dengue, chikungunya en gele koorts komt al wel voor in Zuid-Europa,

Tijgermug. Foto NVWA

maar heeft zich nog niet in Nederland gevestigd. Om dat moment zo lang mogelijk uit te stellen, wordt de mug onverbiddelijk bestreden zodra er een gevonden wordt.

Aziatische hoornaar

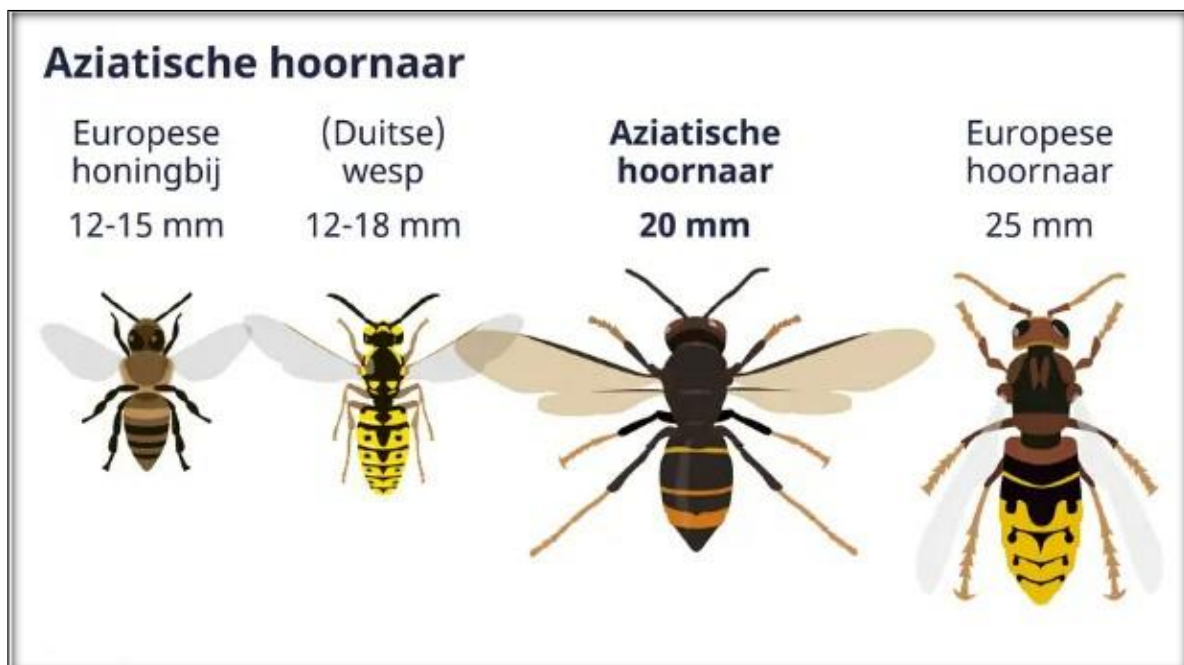
- Je kunt ook afwachten tot sommige van onze eigen insecten weten over te stappen op de exotische planten en er feitelijk een nieuw natuurlijk evenwicht ontstaat. Dan ben je rijp voor de volgende fase: acceptatie. De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) is twintig jaar geleden met vermoedelijk Chinees aardewerk naar Frankrijk gebracht en heeft zich daarna verspreid over grote delen van Europa. Sinds 2017 is hij in Nederland. Daar is veel ophef over, want een flink deel van de prooien die deze grote wespen vangen bestaat uit honingbijen (*Apis mellifera*) en die willen imkers voor zichzelf houden.

- **Er is geprobeerd deze soort te bestrijden, maar nu wordt het tijd te accepteren dat we ermee moeten leren leven.** De Aziatische hoornaar vormt geen gevaar voor biodiversiteit, gezondheid of economie. Ze vangt wel (overtollige) honingbijen, maar dat doet de inheemse bijenwulf ook, alleen gaat die niet zo opzichtig voor een bijenkast hangen dat ze betraapt wordt door imkers.

En een agressieve monsterwesp is het niet, al zijn er media die ons anders willen doen geloven. **Blijven we op dit punt in de geschiedenis hardnekkig bestrijden, dan veroorzaken wij meer schade aan portemonnee en biodiversiteit dan de Aziatische hoornaar doet en verraden wij onszelf als invasief.**

Nature Today: 'We zullen moeten leven met de AH'

- Theo Zeegers van kenniscentrum voor insecten EIS schrijft: „De Aziatische hoornaar is een invasieve exoot die in 2017 ons land bereikte. De soort komt inmiddels wijdverspreid voor met name in de zuidelijke provincies en zal niet meer uitgeroeid kunnen worden. Gelukkig blijken de negatieve aspecten van het voorkomen van deze soort minder groot dan vaak geclaimd. Met goede voorlichting en gerichte maatregelen zullen we moeten leren leven met deze hoornaar.
- **De Aziatische hoornaar is een opportunistische predator die vooral jaagt op algemeen aanwezige vliegen en wespen en ook honingbijen. Dat laatste is reden van grote zorg onder imkers, hoewel de Aziatische hoornaar niet de enige predator van honingbijen is.** Ook de bijenwolf en de Europese hoornaar jagen op honingbijen. Omdat een volk honingbijen in de zomer uit zo'n 40.000 werksters bestaat, hoeft de predatie van honderden honingbijen geen bedreiging voor het volk te zijn.
- Het overlijden van volken ten gevolge van predatie door Aziatische hoornaar is in ons land nog niet geregistreerd en zal, als het voorkomt, verwaarloosbaar zijn vergeleken met grote sterfte door andere oorzaken. Overigens vangen veel volken van de Aziatische hoornaar weinig honingbijen.

- De belangrijkste prooien van de Aziatische hoornaar zijn namelijk talrijk aanwezige wespen en vliegen, zoals limonadewespen, bromvliegen en kamervliegen. Zweefvliegen worden weinig gevangen, hommels, wilde bijen en vlinders uitzonderlijk. Zoals te verwachten is bij een

opportunistische jager, worden zeldzame soorten zelden vastgesteld als prooi. De Aziatische hoornaar vangt dus wel veel prooien, maar vormt geen bedreiging voor de biodiversiteit.

- De economische schade die de Aziatische hoornaar zou aanrichten, betreft vooral de druiventeelt in Zuid-Europa en is slecht onderbouwd. Economische schade aan ander fruit, zoals appels, peren en kersen en ook andere economische schade is verwaarloosbaar. De kosten van bestrijding hangen vooral af van de gekozen beleidsambitie en zijn daarmee meer politiek dan economisch.

Bestrijding

- Verschillende modelberekeningen tonen aan dat voor het terugbrengen van de populatiedichtheid ten minste 90 procent van alle nesten bestreden moet worden. **Dat is zelfs met alle vernieuwende technieken een totaal onrealistisch doel. Uitroeien is geen reële optie en dat standpunt wordt inmiddels ook ingenomen door de Vlaamse overheid en de provincie Zeeland. We zullen moeten leren leven met de Aziatische hoornaar.**

Reactie Nederlandse Bijenhouders Vereniging (NBV)

- (Op het rapport van EIS): „Hoewel we het toejuichen dat er onderzoek wordt verricht met betrekking tot bijenhouderij, lijkt dit beleidsadvies de impact van de Aziatische hoornaar op de biodiversiteit, imkerij en volksgezondheid te minimaliseren. Belangrijke wetenschappelijke studies en praktijkervaringen uit zuidelijke delen van Europa ontbreken, waardoor er onvoldoende inzicht is om tot gedegen conclusies te komen.

- Langdurig monitoringonderzoek is essentieel om een volledig beeld te krijgen van de impact van de Aziatische hoornaar. Dit soort onderzoek is kostbaar maar noodzakelijk om effectieve beheersingsmaatregelen te kunnen bepalen. Gelet op het voorgaande kunnen wij als Nederlandse Bijenhoudersvereniging dit beleidsadvies niet ondersteunen.

Huidig advies

- We pleiten voor meer gedegen onderzoek naar de korte- en langetermijneffecten van de Aziatische hoornaar. Daarnaast adviseren we om actief te blijven zoeken naar Aziatische hoornaars en haar nesten om deze op verantwoorde wijze te verwijderen. Het correct gebruik van selectieve vallen voor het vangen van Aziatische hoornaarkoninginnen is ook belangrijk, evenals het blijven melden van waarnemingen op waarneming.nl.”

Vaste lupine, een exoot die inmiddels ingeburgerd is.

Recordaantal deelnemers bij slootjesvissen

Tekst en foto's Wim Koster

● Meer dan tachtig bezoekers kwamen op de tweede pinksterdag af op het jaarlijkse slootjesvissen voor gezinnen. Zij lieten zich niet tegenhouden door de voorspelde regen. Blij verrast door de overweldigende opkomst lieten de weergoden de buien dan maar elders vallen.

● Gelukkig is er ruimte genoeg op onze standaard plek. Soms moest er even gewacht worden op een netje maar dat mocht de pret niet drukken. Jong en oud wist zich prima te vermaken. Wat is er dan ook veel te ontdekken in zo'n gewone sloot.

● We zagen serieuze gezichten bij het bestuderen van de vangsten. Maar even later werd dat pure blijdschap als het lukte om de diertjes te benoemen aan de hand van de zoekkaarten. Er werden dan ook heel wat diploma's uitgereikt aan de jonge onderzoekers.

2024 is het jaar van de kokerjuffer.
Kijk op
<https://nieuws.waterdiertjes.nl/2024/03/20/2024-jaar-van-de-kokerjuffer/>

De onderste twee foto's zijn van Alma Dijkgraaf. Zelf is zij te zien op de bovenste foto van deze pagina.

Misverstand over fietstocht IVN op Koningsdag

Door een misverstand is in de Soester Courant van 24 april het bericht verschenen dat er weer een IVN-fietstocht zou zijn op Koningsdag. Die is dit jaar echter niet doorgedaan en dat is ook gemeld aan het comité Koningsdag. Daardoor werden diverse mensen teleurgesteld die graag de tocht hadden willen doen. Het bestuur slaagde er niet meer in op tijd een goede fietstocht af te ronden. Er is er al eentje in de maak voor volgend jaar, daar wordt deze zomer de laatste hand aan gelegd (en nagefietst).

Een koereiger in de polder bij Bunschoten in 2021. Foto Wim Smeets

Nog een vacature: wie wil achter de IVN-kraam staan?

- In de nieuwsbrief van mei stond een aantal oproepen om vacatures bij het IVN Eemland in te vullen. Een waren we nog vergeten:
- Dick Nagelhout en Hans Visser staan al vele jaren regelmatig achter een IVN-kraam op markten en bij festiviteiten waar ze de populaire placemats van foto's van de Fotowerkgroep verkopen. Zij hebben aangegeven daar dit jaar mee te willen stoppen. Het bestuur verneemt graag wie het leuk vindt om de kraam op gezette tijden te willen bemensen. Mail naar bestuur@ivn-eemland.

Een bijenzwerm in uw tuin? Imkers van de Imkersvereniging Eemkwartier komen hem graag ophalen. Anders verhongeren deze bijen meestal. Bel Jan Buijs 0612803818 baq 0615825471